

Iz izlaganja je vidljivo da postoji niz faktora koji mogu u osjetnoj mjeri utjecati na strukturu i konzistenciju sira, time što uvode ili ubrzavaju neke pretvorbene procese.

Uzimajući u obzir sve što je izloženo uz spretnu primjenu i vještim upravljanjem fizikalnim i kemijskim silama, proizvođač topljenih sireva može do izvjesne mjere upravljati tokom procesa topljenja sa ciljem da postigne željenu konzistenciju.

(Nastavit će se)

Dipl. inž. Dragutin Ilić, Novi Sad
Institut za prehrambenu industriju

KONTINUIRANA PROIZVODNJA SIRA

Dok smo kod većine tehnoloških procesa u mlekarstvu svedoci brzog prodiranja mehanizacije i automatizacije, dotle proizvodnja sira vrlo teško menja svoje, tradicijom utvrđene principe. Ovaj otpor, verovatno, dolazi zato što je proizvodnja sira ponikla i razvijala se u zanatskoj proizvodnji dok je većina drugih tehnoloških procesa ponikla u industriji kao rezultat primene savremenih naučno-tehničkih dostignuća. Izvestan napredak na polju mehanizacije ovog procesa učinjen je zadnjih godina, a naročito kod tretiranja već formiranog sirnog zrna, ali je proces i dalje zadržao svoje bitne principe. Glavni kamen spoticanja na putu kontinuirane proizvodnje sira bio je problem ostvarenja kontinuirane koagulacije mleka i formiranja zrna. Postojalo je mišljenje da je za uspešno obavljanje procesa koagulacije neophodno da mleko za to vreme miruje što u osnovi isključuje mogućnost da proizvodnja sira bude kontinuirana.

Ipak najnoviji, objavljeni, podaci govore o tome da se na rešavanju ovog problema postigao značajan napredak koji obećava da unese izmene u proizvodnji sira.

Prvi uspesi su ostvareni u nekoliko zemalja gde su konstruisani i ispituju se prototipovi ovih uređaja, ali izgleda da su najdalje otišli u Francuskoj i Holandiji.

Francuski uređaj

Ovaj uređaj poznat je pod nazivom PARACURD i izrađen je u saradnji s engleskom firmom APV. Bitna karakteristika ovog uređaja je, da kao polaznu sirovinu koristi koncentrovano mleko.

U grubim crtama tehnološki proces se odvija na sledeći način: sirovo mleko se filtrira, pasterizuje, standardizuje, a zatim koncentriše na APV pločastom evaporatoru do oko 36% ukupne suve materije. Zatim se ovakvom mleku, dodavanjem kulture, podešava pH vrednost do unapred određene veličine, koncentrat hladi, a potom mu se dodaje sirilo. Posle ovih operacija mleko stoji oko 30—40 min.

Podsireno, hladno, koncentrovano mleko meša se zatim u specijalnoj komori, s toliko tople vode određene temperature da dolazi do trenutne koagulacije. Kontakt vode i mleka ostvaruje se s najmanje mešanja (turbulencije) tako da dolazi do obrazovanja krupnih granula gruša bez ikakvog, vidljivog mešanja vode i mleka. Na taj način su eliminisane faze sečenja gruša i mešanja

zrna. Smeša zrna i surutke prolazi zatim kroz tubularnu sekciju gde dolazi do aglomeracije i očvršćavanja zrna gruša, zatim kroz tzv. U cev gde se odigrava proces sinerezisa, a potom u sekciju u kojoj, ukoliko to zahteva određeni tip sira, postoji mogućnost zagrevanja smeše.

U sledećoj sekciji vrši se izdvajanje surutke putem rotirajućeg perforiranog bubnja. Za neke sireve kao što su kotidž ili drugi sveži sirevi, proces se time završava i zrno se puni u kalupe, za druge pak postoji mogućnost daljeg tretmana kao što je ispiranje zrna vodom (kod edamskog ili St. Paulin sira) ili pranje zagrejanom surutkom (čedar i češir).

Zrno zatim ulazi u poslednju sekciju gde se u tzv. sekciji za separiranje vrši izdvajanje surutke ili vode, posle čega se zrno može puniti u kalupe. Ceo proces formiranja zrna treba da traje svega 5 minuta, a kontrolu celokupnog uređaja vrši svega 1 radnik.

Među prednostima ovoga procesa najznačajnije su: povećanje randmana sira (7-12% suve mat. bez masti u odnosu na konvencionalni način) ušteda radne snage, viši kvalitet proizvoda, smanjena potrebna radna površina.

Holandski uređaj

Ovaj uređaj je proizvod zajedničkog rada tri vodeće holandske fabrike mašina i holandskog Instituta za istraživanja u mlekarstvu (NIZO). Ukratko, proizvodnja sira odvija se na sledeći način: mleko se uobičajenim postupkom pasterizuje, hladi na +2°C i lageruje u tenku, te mu se dodaju sirilo, kultura i ostali dodaci.

Posle pet časova mleko se brzo pumpa kroz predgrejač gde mu se temperatura podiže do tačke koagulacije. Mleko zatim ulazi u »koagulator« koji se sastoji iz 2 cilindra izrađenih iz nezardivog čelika smeštenih jedan u drugom.

Kako ulazi u cilindar s donje strane potiskuje se kroz perforirano dno s otvorima različite veličine, na taj način ravnomerno raspoređuje i diže se u međuprostor između cilindara. Mleko dostiže do vrha za oko 9 min, pošto se za to vreme koaguliralo i stvorio gruš pogodan za sečenje. Sečenje se vrši pomoću neprekidno rotirajućih noževa koji seku gruš u horizontalne pantlike a pomoću statičkih noževa, smeštenih pri vrhu pantlike gruš se reže na ujednačene kocke.

Smeša gruša i surutke se zatim, preko spojne cevi, pušta slobodnim padom u rotirajući uređaj postavljen koso nagore, koji je snabdeven pužnim transporterom iz perforiranog lima, uređajem za mešanje i cevima za toplu vodu na kojima su postavljene brizgalice.

Za vreme transporta zrna kroz ovaj uređaj potiskivanjem pomoću pužastog transportera vrši se očvršćavanje zrna i izdvajanje surutke. Zadnji deo cilindra je perforiran u cilju ubrzanja isticanja surutke a snabdeven je uređajem za zagrevanja dodavanjem tople vode.

U ovom uređaju zrno se zadržava ukupno oko 7,5 min. posle čega pada u vertikalnu cev koja je perforirana u cilju isticanja surutke ili vode od ispiranja zrna. Iz ove cevi zrno se puni u kalupe.

Pored navedena dva procesa i u drugim zemljama se radi na prototipovima mašina za kontinuiranu proizvodnju sira. U SAD je izrađen uređaj za kontinuiranu proizvodnju kotidž sira, za proizvodnju polutvrdog sira, a i za proizvodnju čedar sira. U Nemačkoj je također konstruisan prototip ovakvog

uređaja. U Poljskoj je izrađen prototip i od nedavno se ispituje u mlekari Ostroleka. Uređaj ima kapacitet 5000 l/čas a na njemu radi svega 2 radnika. U Čehoslovačkoj su izrađena 2 prototipa laboratoriskih uređaja koji su u ispitivanju.

Iako su detaljni principi rada i konstrukcija mnogih uređaja još uvek nedovoljno poznati, a svojstva uređaja neproverena u praksi možemo na osnovu objavljenih podataka zaključiti da se na ovom problemu intenzivno radi i da verovatno, u skoroj budućnosti možemo očekivati korenite promene u proizvodnji sira, koje će ovu proizvodnju uvrstiti u red visoko mehanizovanih i automatizovanih procesa u mlekarstvu.

Literatura:

1. E. J. Mann: Continous Cheesmaking, Dairy Industries 30 (2), 1965.
2. J. Mann: Continous cheesmaking, Dairy Industries 31 (2), 1966.
3. Č. Olšanský, J. Prokš, J. Minařík, V. Kněz: Přehled, výsledků získaných při pokusech s kontinuální výrobou měkkých sýrů, Průmysl potravin, 17 (2), 1966.

Iz Holandije

NASTAVLJAJU TRADICIJU RODITELJA

Zapazio sam, da se uz oca vrlo često nalazi i sin prilikom svakodnevnog rada kod mužnje krava i ostalih radova u poljoprivredi. To sam zapazio također i na smotrama stoke. Veliki broj mladića i djevojaka predvodilo je krave na ocjenjivanje, ili je po strani promatralo dotično ocjenjivanje kada su krave

Predvođenje krava na ocjenjivanje